

In Leeuwarden hadden we destijds een voorzitter van de Algemene Kerkenraad die er wel van hield om de vergaderingen wat alternatief te openen. Op een avond waren alle zeven wijkkerkenraden samengekomen om te praten over de kerkgebouwen die, door financiële nood gedwongen, dicht zouden moeten. "Laten we gezang 473 zingen", stelde Ton voor: "Neem mijn leven, laat het Heer... Alle coupletten. Als je een couplet van harte mee kunt zingen, dan ga je staan en zing je mee. Anders blijf je zitten en houd je je mond." Dat ging de eerste drie coupletten mooi gelijkmatig op. Toen kwam het vierde: "Neem mijn zilver en mijn goud, dat ik niets aan U onthoud..." Alle ongeveer 85 ambtsdragers bleven zitten en hielden hun mond." Een veelzeggende stilte daalde neer in de Open Hof.

In Handelingen 4 wordt beschreven hoe alle leden van de jonge gemeente van Christus eendrachtig samenleven en hoe ze alles gemeenschappelijk hebben. Niemand van hen lijdt gebrek. Mensen verkopen hun grond en de opbrengst wordt onder allen die wat nodig hebben verdeeld. Zo doet bijvoorbeeld ook Barnabas, de latere metgezel van Paulus. Hij wordt aan het einde van het 4^e hoofdstuk met name genoemd. En dan volgt, door Lucas heel bewust als contrast voor dit ideaalbeeld van de gemeente, dat vreselijke verhaal van Ananias en Saffira, dat we zojuist hebben gehoord.

Alles samen delen, - hoe moeilijk is dat niet?! Een oeroud christelijk ideaal is het. In kloosters wordt het gerealiseerd. Maar daarbuiten? Allerlei christelijke en ook niet-christelijke leefgemeenschappen die het in praktijk willen brengen, houden het een tijdje vol. En dan breekt vroeg of laat de zaak meestal toch aan stukken. Het zit van nature niet in ons: alles samen delen. De praktijk is aanmerkelijk weerbarstiger dan het ideaalbeeld uit Handelingen 4.

Daarover gaat het in dit schriftgedeelte. Het is het lastigste verhaal dat we in beide boeken van Lucas kunnen vinden. Ik vind het het akeligste verhaal uit het hele Nieuwe Testament.

Laten we eerst eens kijken naar Ananias en Saffira. Waarom doen ze wat ze doen? Het lijkt voor de hand liggend om te zeggen dat ze zich voor de anderen beter, vromer willen voordoen dan ze in werkelijkheid zijn. Het zou kunnen. Maar ik vermoed dat er meer aan de hand is. Deze twee mensen willen zo graag bij die gemeente van Christus horen! Ze voelen de bevlogenheid, de warmte die er van deze groep mensen uitgaat. En ze weten ook heel goed wat Jezus in dat eerste boek van Lucas over geld en goed heeft gezegd. Hoe zijn volgelingen moeten leren om - in zekere zin - te leven van de Wind:

"Als je in mijn naam op weg gaat, neem dan niets mee: geen stok, geen reistas, geen brood en geen geld, geen extra kleren (Lc.9:3)... pas op: hoed je voor iedere vorm van hebzucht, want iemands leven hangt niet af van zijn bezittingen, zelfs niet wanneer hij die in overvloed heeft (12:15).....je kunt niet God dienen en de Mammon (16:13).

En tegen die gelovige die zich aan de gehele Wet hield, zei Jezus: "Eén ding ontbreekt je nog: verkoop alles wat je hebt en verdeel het onder de armen. Dan zul je een schat in de hemel bezitten" (18:22).

Ananias en Saffira zien om zich heen hoe sommige leden van de gemeente dat laatste in praktijk brengen. Ze voelen de onuitgesproken druk van de groep. En ze willen ook wel. Maar ze dūrven niet. Want het is nogal wat! Wie van óns durft er zo voor de volle 100% voor te gaan? Niemand toch? Ze voelen zich heen en weer geslingerd tussen hun verlangen naar aardse zekerheid en hemelse geborgenheid. En kiezen voor een niet al te gulden middenweg.

Hoe herkenbaar willen we het hebben?! Hoe menselijk is het, wat deze twee hier doen. Je kunt immers van nog zo goede wil zijn en toch het vertrouwen missen om deze wel zeer radicale stap te zetten.

De vraag van Petrus: “Waarom heb je je door de Satan laten misleiden?”, laat al dit soort overwegingen, deze maar al te menselijke motieven en twijfels totaal buiten beschouwing. En tot onze grote verbijstering - wel die van mij in ieder geval - gaat hij zó dreigend tekeer tegen Ananias, dat deze dood neervalt. Van schrik, van schuldgevoel, denk ik. Hij schrikt zich letterlijk dood in dit verhaal. Dat zegt wel iets over Ananias. En ook over zijn vrouw, die straks hetzelfde lot treft.

Het zijn geen gewetenloze bedriegers geweest. Dan hadden ze die tirade van Petrus wel langs zich heen laten gaan. Maar wat Petrus daar allemaal zegt, over hoe ze de heilige geest hebben bedrogen, hoe ze God zelf hebben bedrogen, - dat grijpt hen zó naar de keel dat ze er letterlijk in blijven.

En nu doe ik voor sommigen van u wellicht een gewaagde uitspraak: áls er al iets van inblazingen van de Satan in het spel is, dan is het eerder in wat Petrus hier zegt en doet, dan in het gesjoemel met geld van dit echtpaar. Want wat matigt Petrus zich hier welbeschouwd allemaal wel niet aan? “What would Jesus do?”, wordt in evangelicale kringen wel gevraagd. Nou, het lijkt mij onvoorstelbaar dat Jezus hier in deze situatie hetzelfde zou hebben gedaan.

Wat voor Godsbeeld zit hier achter wat Petrus zegt? Niet de barmhartige Vader die Jezus had verkondigd in ieder geval. Niet die Vader in de hemel, tot wie je kunt bidden dat Hij jou je schulden vergeeft, zoals ook jij anderen hun schuld vergeeft! “Oordeel niet, dan zal er niet over jou geoordeeld worden. Veroordeel niet, dan zul je niet veroordeeld worden”, had Jezus gezegd. Toch?

En denk eens aan dat prachtige verhaal over die verloren gelopen zoon, met zijn vader die al op de uitkijk staat als zijn zoon in de verte aan komt gelopen, een vader die hem met open armen ontvangt.

Dat is dé grote revolutie in het Joodse geloof geweest, in mijn beleving: dat Jezus de God van Israël zó had getekend. Zó liefdevol en barmhartig, als een vader, als een moeder bij wie je je altijd welkom en geborgen mag weten, had hij zelf God leren kennen. Wat Petrus hier doet, druist daar vierkant tegenin. En zet ons als hoorders van dit verhaal eeuwen terug in de tijd. Er doemt hier een beeld van God op dat doet denken aan lang vervlogen tijden. Een onvoorspelbare God met zeer grimmige trekken, die aan de ene kant zijn gelovigen kan beschermen, maar aan de andere kant net zo gemakkelijk óngenadig kan uithalen als zijn geboden worden overtreden.

De God uit dat oude verhaal in de Samuëlboeken bijvoorbeeld, waarin verteld wordt hoe de kersverse koning David de ark terughaalt. Hoe onderweg die ark dreigt weg te glijden en Uzza, een van de dragers, dan de ark beetpakt om hem tegen te houden. “De Heer ontstak in woede tegen Uzza en strafte hem ter plekke voor zijn onachtzaamheid zodat hij op slag dood was.” (2 Sam.6: 7). En David werd door woede en grote schrik bevangen.”

Ja, geen wonder.

Een even vreselijk en onverdraaglijk verhaal als onze lezing van vanochtend. En ook hier worden allen die ervan horen door grote schrik en angst bevangen. Maar met alle respect voor Lucas: dat staat allemaal haaks op wat hij Jezus in zijn eerste boek had laten zeggen en doen: mensen van hun angst, hun schuldgevoelens bevrijden. Oneindig vaak vergeven: 7x70 maal.

Wat Lucas hier in Handelingen 5 beschrijft, dat is niet een God waarin ik wil geloven, of kan geloven. Het is een archaisch Godsbeeld, met gruwelijke trekken, dat we allang achter ons hebben gelaten. Mag ik toch hopen. Je wilt toch niet geloven in een God die mensen dood laat neervallen, omdat ze een keer over de schreef zijn gegaan? Dit verhaal kun je als gelovige vandaag de dag niet accepteren. En hóef je ook niet te accepteren, lijkt mij.

Ik denk even terug aan wat een vriendin in mijn studietijd een keer vertelde: hoe bij hen thuis haar moeder tussen de middag uit de bijbel voorlas. En standaard naast haar bord een rood potlood had liggen. Als ze iets had gelezen waar ze niet mee uit de voeten kon, pakte ze het potlood en streepte de passage rigoureus door!

Alhoewel ik daar smakelijk om kan lachen, lijkt dat me nu ook weer niet de bedoeling. Want er staan natuurlijk ook verhalen in waarmee je níét uit de voeten kunt, maar die je tóch aan het denken kunnen zetten. Als je ze in een ander licht beschouwt. Dat lijkt me ook hier het geval.

Wat je van dit verhaal onder andere kunt leren, is dat het je laat zien hoe gevaarlijk het kan zijn als gelovigen, in dit geval Petrus, zich meer aanmeten dan goed voor hen - en voor anderen - is. En denken dat ze in zekere zin God zelf zijn. Uitgesprokener dan Jezus willen zijn. Roomser dan de paus. Fanatieker dan...nou ja, noem maar op. Hoe gevaarlijk het is als gelovigen denken dat ze over anderen kunnen oordelen: "Zoals jij gelooft is het niet goed genoeg! Jij moet precies zo geloven als wij. God wil niet dat jij dit of dat..." Gelovigen die aan anderen willen opleggen, als een plicht, wat alleen maar vanuit je eigen beleving, je eigen vertrouwen kan groeien.

Daarbij uit het oog verliezend hoe feilbaar je zelf altijd blijft. Zoals ook Petrus hier zelf overduidelijk doet: vergeten hoe hij zelf gigantisch over de schreef was gegaan, nog niet zo heel lang geleden: hoe hij - bij gebrek aan voldoende vertrouwen - door het water zakte, toen Jezus hem vroeg naar hem toe te lopen.

Hoe hij later - tot 3x maal toe nota bene - ontkennde dat hij een volgeling van Jezus was. Beweerde dat hij Jezus überhaupt niet kende! Hoe na Pasen Jezus hem tot 3x toe vroeg of hij hem liefhad...en hem alsnog de zorg over de toekomstige volgelingen toevertrouwde. En nu denkt diezelfde Petrus dat hij dit soort dingen kan maken?! Onverteerbaar is dat.

Maar dit verhaal van Ananias en Saffira laat nog meer zien. Het laat zien dat je niet alle Bijbelverhalen als onaantastbaar heilig hoeft te zien. Je hoeft ze niet meteen met rood potlood wég te strepen, maar je hebt wél de vrijheid om er afstand van te nemen. Omdat ze uit een andere tijd en beleving komen dan de onze. Wij geloven ook niet meer dat de aarde plat is. En de zon om ons heen draait in plaats van andersom. En dat de aarde letterlijk in zeven dagen is geschapen en zo.

En het raakt, tot slot, ook - in al zijn weerbarstigheid en alle weerstand die het oproept - aan een heel wezenlijk thema van ons christelijk geloof: de bereidheid om je bezit op te geven. En te leren leven van de Wind. Dat zit, nogmaals, van nature niet in ons. We zijn van nature eerder geneigd om geld, om bezit te verzamelen. Omdat we denken dat we daarmee onze zekerheid kunnen kopen. En hebben vervolgens geen idee hoe dat op klein en wereldwijd niveau altijd ten koste gaat van de talloos vele armen.

Als je er werkelijk van bewust wordt hoe oneerlijk geld en goed verdeeld zijn in deze wereld, kun je iets van een heilige verontwaardiging, een heilige woede voelen opkomen over zóveel kortzichtige hebzucht en eigenbelang. Volstrekt idiote rijkdom, terwijl er zoveel mensen wereldwijd zijn die geen cent hebben om zelfs maar schoon drinkwater of een kom rijst voor hun kinderen te kopen.

Het is, denk ik, dezelfde heilige verontwaardiging die Lucas ertoe heeft aangezet om dit verhaal in zijn boek op te nemen: als tegenbeeld van hoe het eens, in het prille begin was geweest. En hoe het eens, zo hopen wij dan toch, in de nabije toekomst zal zijn: als wij mensen zó durven vertrouwen op de goedheid van God, dat we werkelijk bereid zijn om te delen wat we hebben en zijn.

Als we durven leven van de Wind.